

Hollóy Zsolt

A szleng mint nyelvváltozat tanítása digitális eszközökkel

A nyelv és a társadalom témaköre alapvető részét képezi napjaink középiskolai anyanyelvi óráinak. A Nemzeti alaptanterv fontos célkitűzése, hogy a diákok kommunikációs készségei megfelelően fejlődjenek középiskolai tanulmányaik alatt, és ebben a szociolingvisztika is fontos szerepet játszik. A társadalmi nyelvváltozatok tanulmányozása, különösképpen az egyre inkább elterjedő szleng megismerése nagymértékben hozzájárulhat ahhoz, hogy a diákok minden kommunikációs helyzetben adekvát módon nyilvánuljanak meg. A tanulmány azt vizsgálja, hogy a szleng témakörének tanításába hogyan integrálható hatékonyan a digitális eszközök használata. A szlengtanítás és az IKT-eszközök tanórai használatának rövid elméleti bemutatása mellett számos feladatötlettel is szolgál. A feladatok mind 21. századi pedagógiai szemléletben készültek, alkalmazhatók új elméleti ismeretek elsajátítására, ismételésre, gyakorlásra. A feladatokhoz igénybe vett IKT-eszközök a tanulókat önálló tanulásra, aktivitásra készítik, ezeknek köszönhetően a szleng témakörét számukra ismerős, otthonos környezetben sajátíthatják el.

A szleng helye a Nemzeti alaptantervben

A 2020-as Nemzeti alaptanterv magyar nyelv és irodalom műveltségi területének egyik alapvető célja, hogy a tanulók megismerjék anyanyelvük tagozódását mind földrajzi, mind társadalmi szempontból (Nemzeti alaptanterv 2020). A nyelv és a társadalom témaköre az alaptantervben több évfolyamon is megjelenik: a diákok részben az általános iskolai tanulmányaik felső tagozatán, részben pedig középiskolai éveik alatt találkoznak a szociolingvisztikával. Az alaptanterv alapvető tanulási eredményként jelöli meg a társadalmi nyelvváltozatok legfontosabb ismérveinek az ismeretét, legyen szó csoportnyelvekről vagy rétegnyelvekről (Nemzeti alaptanterv 2020).

A szociolingvisztika témakörének jelenléte a tantervben több szempontból indokolt, különösképpen az alaptanterv által alapvető kulcskompetenciaként kiemelt kommunikációs kompetencia tekintetében. A Burleson által kialakított modell szerint a kommunikációs kompetencia (amely alapvetően a kommunikáció sikerességéért felel) négy sarokkövének egyike a szociolingvisztikai kompetencia (Burleson 2007). A szociolingvisztikai kompetencia egyrészt segíti az egyént abban, hogy felismerje az adott kommunikációs helyzet társadalmi jellegét, és képes legyen azonosítani a résztvevők társadalmi háttérét. Emellett hozzájárul ahhoz is, hogy kommunikációjának módját ezen jellemzők alapján alkossa, formálja meg úgy, hogy az befogadható és adekvát legyen az adott szituációban (Burleson 2007). Burleson modellje jelzi, miért elengedhetetlen a 21. századi tanuló számára a szociolingvisztikai kompetencia fejlesztése. A 12. évfolyam végén az iskolából kilépő tanulóknak számos kommunikációs helyzetben kell megállniuk a helyüket, ezeknek a helyzeteknek a sikeres kommunikációján a jövőjük múlhat: egyetemi felvételi beszélgetések, állásinterjúk. Ebben elengedhetetlen az adekvát kommunikáció, amelyet az anyanyelvi órákon sajátíthatnak el.

Miért pont a szleng?

A társadalmi nyelvváltozatok közül a szleng sok szempontból különlegesnek, egyedinek tekinthető. Iskolai kontextusban a szlengnek több olyan jellemzője is felsorolható, amely megmutatja, érdemes az anyanyelvi tanórán foglalkozni a szleng témakörével. Az első ilyen jellemző, hogy a szleng használata mint általános társadalmi jelenség az utóbbi évtizedekben egyre gyakoribbá, elfogadottabbá vált (Péter 1999; Roberts 2002; Ayto–Simpson 2010; Parapatics 2014). A média és az internet által közvetített kollokvialis nyelvhasználat elterjedésével fokozatosan az emberek hétköznapi nyelvhasználatára is informalizálódik (Ayto–Simpson 2010; Veszelszki 2012). Ezáltal a szleng egyre nagyobb teret nyer a formális kommunikációs színtereken (Kövecses 1997; Ayto–Simpson 2010). Ezzel a jelenséggel a diákok nap mint nap találkoznak, hiszen a digitális eszközök használata, az interneten való jelenlét mára már az iskola világának a részévé vált.

A szleng azonban nem csak általános elterjedése miatt képezi részét a diákok mindennapjainak. Hagyományosan a szlenget sokan szorosan az ifjúság nyelvéhez kapcsolták, ma már azonban a szlenghasználat bármilyen társadalmi csoport nyelvhasználatában előfordulhat (Péter 1999; Parapatics 2014). Ez nem jelenti azt, hogy az ifjúsági nyelvnek ez nem a sajátja: a szlengnek számos olyan funkciója van, amely kifejezetten indokolja jelenlétét a diákok nyelvhasználatában. A szleng egyszerre alkalmas arra, hogy az egyént, az egyediséget fejezzék ki vele, illetve arra is, hogy megmutassák, egy adott csoporthoz tartoznak (Chapman 1999). Emellett a szlenghasználatot olyan attitűdök is követhetik, mint a szellemességre való törekvés, az adott csoport tagjaitól az elismerés/elfogadás kivívása, bizonyos esetekben pedig az idősebb generációk által felállított formális rendszerek elleni lázadás, a tabuk döntögetése (Kövecses 1997; Chapman 1999; Drake 2002; Moore 2012). Látható, hogy a szlenghasználat ezen funkciói mind jelentős szerepet tölthetnek be a tinédzserek életében, szociális kapcsolataiban. Mivel emiatt a szleng valóban gyakori részét képezi a diákok nyelvhasználatának, így mindenképpen érdemes az anyanyelvi órán tudatosítani bennük a szleng mint nyelvváltozat / nyelvhasználati attitűd mibenlétét, elméleti aspektusait, használati jelentőségét.

Mivel a szlenghasználat a 21. században a mindennapi beszédünk általános jellemzője, a diákok nyelvhasználatában pedig hatványozottan jelen van, így magyar nyelv és irodalom szakos tanárként feladatunk, hogy a diákok kódváltási készségeit folyamatosan fejlesszük. A tanulók a középiskolából kikerülve így vagy úgy, de szembesülni fognak a társadalom nyelvi elvárásaival, szükségük lesz a nyelvi standard megfelelő használatára. A szleng kifejezések inadekvát használata kifejezetten gyakori stiláris hiba középiskolások körében. Ezt Vallent Brigitta kutatása is alátámasztja: középiskolások fogalmazásait vizsgálva arra mutatott rá, hogy a fogalmazásokban a leggyakoribbak a stilisztikai jellegű hibák, amelyeknek részét képezik a nem megfelelő stílusregiszterben használt kifejezések, megfogalmazásmódok (Vallent 2008). A szlenggel kapcsolatos tanulmányok a diákokat is segíthetik abban, hogy megtanulják, mely szituációban használható, mely szituációban kerülendő a szleng. Ez a képesség pedig később nagyban előmozdíthatja azt, hogy a kommunikációjukban sikeresebbek legyenek.

Az IKT-eszközök haszna az anyanyelvi órán

Amellett, hogy az elmúlt évtizedekben leginkább az internethasználat elterjedésének köszönhetően paradigmaváltás következett be a tanulás-tanítás folyamataiban (Antalné Szabó 2013), és az IKT-eszközök használata kisebb-nagyobb mértékben, de fokozatosan elterjedt hazánkban is (Buda 2017), a mai napig fontos kiemelni az IKT-eszközök tanórai használatának az előnyeit. Bár pedagógusként sokszor kényszerként, elvárásként élhetjük meg az IKT-eszközök integrálását a tanórai folyamatokba (Buda 2017), ezen eszközök használatának az előnyei – bizonyos helyzetekben, célszerűen – vitathatatlanok.

A közelmúlt példátlan társadalmi, szociális, gazdasági változásainak köszönhetően a generációs szakadék óriásivá vált, amelyhez a technológiai fejlődés, a web 2.0-s alkalmazások elterjedése csak még inkább hozzájárult (Tóth-Mózer 2013). Ez iskolai, tanórai kontextusban azt jelenti, hogy pedagógusként számolni kell a tanított generációk sajátosságaival, amelyek a gyors változásoknak köszönhetően rohamos mértékben módosulnak az idősebb generációkhoz képest. Tóth-Mózer összegzése alapján röviden az alábbiak állapíthatók meg az új, digitális bennszülöttek generációjáról: ingerküszöbük megemelkedett, folyamatosan szükségük van újabb és újabb ingerekre, gyors információszerezésre vágnak, türelmetlenek, sok csatornán képesek egyszerre figyelni, kommunikálni, frusztrációtűrésük alacsonyabb, érzelmeiket gyakran szűrő nélkül fejezik ki, nyelvhasználatuk az internetes nyelvhasználat jellemzőit tükrözi (Tóth-Mózer 2013). A felsorolásból látható, hogy a hagyományos osztályterem, tanóra keretei sok esetben nem képesek a megújult tanulói jellemzőknek, igényeknek megfelelni. Az IKT-eszközök bevonása ezt a szakadékot hidalhatja át. Használatukkal olyan előzetes ismeretek mozgósíthatók, amelyek a tanulók önálló digitális eszközhasználatához tartoznak. Bevonásukkal a diákok számára is otthonos, biztonságos tanulási környezet teremthető, amely erősíti önálló tanulásukat, felkelti az érdeklődésüket, kielégíti ingeréhségüket (Gonda 2008; Antalné Szabó 2013; Tóth-Mózer – Mitley 2019).

Az alábbi szlengtanításhoz felhasználható, IKT-eszközökön alapuló feladatokból álló ötlettár ennek a szellemiségnek a jegyében készült. A feladatok megalkotásakor kiemelt szempont volt, hogy az adott esetben szerényebb infrastruktúrával rendelkező iskolában dolgozó tanárok is használhassák őket, nem igényelnek olyan különleges eszköztárat, amelyet ne lehetne megtalálni az átlagos magyar iskolákban. A feladatok célja a diákok életében jelentős szerepet játszó szleng témakörének interaktív, kreatív, mozgósító jellegű megismerése és gyakorlása.

Gyakorlatok

I. Alternatív szinkronok

Időkeret: 20 perc

Munkaforma: csoportmunka

Eszközök: számítógép, hangfal, projektor, filmrészlet

Cél: a kódváltás készségének a fejlesztése

Megvalósítás:

A tanár 4 fős csoportokra bontja az osztályt. Az osztály közösen megnéz egy filmrészletet. Számos filmrészlet megfelelő lehet a feladat elvégzésére, például a 2013-as *Családi üzelmek* című film (eredeti címe: *We're the Millers*) egy részlete alkalmas lehet a feladat megvalósításához. A filmből elhíresült *Vágod, csótány?* szállóige jól mutatja a részlet hangulatát: a mondat egy tinédzser lány udvarlójának a szájából hangzik el, amikor a lány épp bemutatja a fiút (ál)szüleinek. A fiú beszédmódja teljes mértékben inadekvát ebben a helyzetben: mondataiban sok szleng kifejezés azonosítható. A filmrészlet megtekintése után a tanár kiosztja a csoportok számára az előre legépett és kinyomtatott párbeszéd szövegét (1. melléklet). A diákok feladata az, hogy az udvarló megnyilatkozásait adekváttá alakítsák. A tiszteletlen, informális nyelvi fordulatok helyett a helyzethez illő, formális beszédmódot kell alkalmazniuk. A szöveg átírása után bemutatás következik: a csoportok szereplőket választanak, akik előadják a filmben látott jelenetet, ezúttal már a helyzetnek megfelelő nyelvhasználattal. A kreatívabb diákok dolgozhatnak azon is, hogy az átalakított szövegük hosszban, hangzásban is megfeleljen az eredetinek. Így, ha a filmrészletet hang nélkül ismét lejátszunk, ténylegesen alámondhatják az általuk készített alternatív szövegváltozatot.

A gyakorlat egy, a diákok életében jó eséllyel előforduló szituáció kapcsán gyakoroltatja a kódváltás készségét. A diákok felismerhetik, érzékelhetik, elemezhetik, hogy a filmrészletbeli udvarló nyelvhasználata miért inadekvát, nem a helyzethez illő. Megérthetik, hogy a szleng kifejezések nem minden kontextusban használhatók: bizonyos esetekben a tiszteletteljes kommunikáció, a nyelvi sztereoid használata az indokolt.

1. kép

Részlet a Családi üzelmek című filmből

II. 21. századi bárdok

Időkeret: 30 perc

Munkaforma: páros munka / csoportmunka

Eszközök: számítógépek, projektor

Cél: a szleng szókincs fejlesztése, a kreativitás fejlesztése, a kódváltás készségének fejlesztése

Megvalósítás:

A tanár az osztályt vagy párokba, vagy 4 fős csoportokba osztja, az osztály létszámától, kreativitásától függően. A feladathoz több számítógépre van szükség (páronként vagy csoportonként 1 darabra), így érdemes az informatikateremben tartani az órát a feladat elvégzéséhez. Minden pár/csoport megnyitja az Arany János *A walesi bárdok* című verséről szóló képregényt, amelyet a tanár közzétesz az osztály számára (1). A képregény kockái 1-1 versszakát jelenítik meg a híres Arany-balladának. A képregény stílusa azonban teljesen eltér a mű által megjelenített kortól, hangulattól: az alkotást kifejezetten modern képiség jellemzi: az illusztráció a ballada szereplőit, jeleneteit mai vagy akár elképzelt jövőbeli kontextusba helyezi. A szereplők között megjelennek a sztereotip szlenghasználók: a király bűnözőre emlékeztető karakterként ábrázolódik, míg a bárdok rockzenészként. A képregény ábrázolásmódja felidézheti, mozgósíthatja a diákok által ismert, az ábrázolt csoportokra jellemző szleng kifejezéseket.

A párok/csoportok feladata, hogy a tanár által nekik kiosztott képkockákat átszövegezzék úgy, hogy a karakterekhez illő legyen a nyelvhasználat. A legfontosabb, hogy a tanulók a lehető legautentikusabb nyelvet alkossák meg a versszakokhoz. Miután kitalálták, hogyan lehetne átszövegezni a balladát, egy képszerkesztő program segítségével (a feladatra egyébként a minden felhasználói előismeretet nélkülöző MS Paint program is alkalmas) át is szerkesztik a képregényekhez tartozó szöveget, létrehozva egy alternatív szövegű képkockát. Miután minden pár/csoport elkészült a saját képkockájával, az összes képkocka összeszerkeszthető egy nagy képregénnyé, amely aztán akár ki is nyomtatható. A weboldalon számos vers található hasonló ábrázolásmóddal, így a feladat többféle irodalmi korhoz, szöveghez is kapcsolható.

2. kép

A walesi bárdok című képregény néhány kockája

III. Celebnyelvvizsgáló

Idő: 25 perc

Munkaforma: csoportmunka

Eszközök: számítógépek/okostelefonok internet-hozzáféréssel

Cél: a szleng mai helyzetének/elfogadottságának elemzése, a kritikai gondolkodás fejlesztése, az érvelés fejlesztése

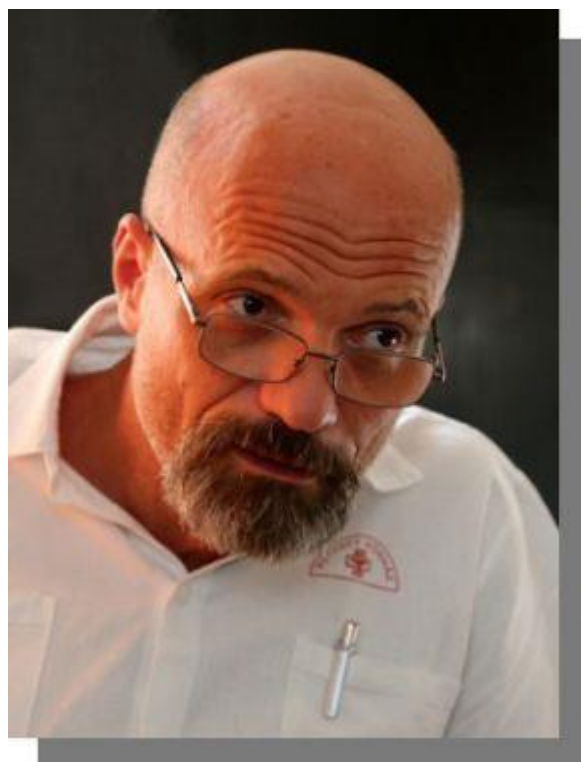
Megvalósítás:

A tanár 4 fős csoportokra bontja az osztályt. A gyakorlat első felében a csoportok internetes keresést folytatnak a celebritások médiában használt nyelvéről. Olyan műsorrészleteket, interjúkat (írott vagy beszélt) kell keresniük, amelyekben az adott híresség szerintük valamiféle szleng kifejezést használ. A sikeres kutatómunka után a csoportok szólistát készítenek: milyen szleng kifejezések voltak azok, amelyeket a közszereplők használtak? A csoportos kutatást és a szólisták összevetését követően a diákoknak a következő tételmondat kapcsán kell érveket gyűjteniük: *A médiában szereplőknek mindig a köznyelvi normának megfelelően kell nyilatkozniuk.*

A csoportok eldöntik, hogy az állítás mellett vagy ellen szeretnének érvelni, és összeraknak 3 érvet a véleményüknek megfelelően. Ezeket az érveket az érvelések osztályszintű megvitatása után a gyakorlat végén összegezni lehet. Otthoni gyakorlásként a középszintű érettségi elvárásainak megfelelően a diákok érvelő esszét írhatnak a téma, illetve az összegyűjtött érvek alapján.

3. kép
Szlengelő celebek 1.: Morning show

4. kép
Szlengelő celebek 2.: Zacher Gábor

5. kép
Szlengelő celebek 3.: X-faktor

IV. Szlengvetélkedő

Idő: 5–30 perc

Munkaforma: egyéni munka / páros munka / csoportmunka

Eszközök: számítógép/okostelefonok internet-hozzáféréssel, Kahoot!

Cél: a diákok szleng szókincsének felmérése/bővítése, stílusértékelésük fejlesztése

A játékos verseny és a Kahoot!

A szlengvetélkedő a játékos verseny szellemében készült feladat. A játékos versenyztetés az osztályban számos pozitív hatással járhat: a jutalmazott teljesítmény, a játékos versengés pozitív hatással lehet a diákok tanórai motivációjára, visszajelzést ad a tudásukról, segít az önértékelésükben, segít önmaguk elhelyezésében az adott csoporton belül (Fülöp 2001).

A játékos versengés tulajdonképpen a legtöbb anyanyelvi témakörben használható eszköz, ez alól a társadalom és a nyelvhasználat, a szleng témaköre sem kivétel. A Kahoot! program nagymértékben megkönnyíti a játékos versenyek lebonyolítását. A program a jól ismert kvízshow formulát imitálja: a megjelenő kérdésre a diákok négy válasz közül választhatják ki a helyes megoldás(oka)t. Ezen felül a tanárnak a kvizek megalkotásakor többféle feladattípusból is van lehetősége választani: létrehozhatók igaz/hamis kérdések, szavazások, sorrendbe állítós feladatok, kiegészítő/kifejtős gyakorlatok is. A Kahoot! program rendkívül előnyös átláthatósága, könnyű használhatósága, népszerűsége miatt is. Számos témakörben léteznek már előre elkészített kvizek, amelyek felhasználhatók az osztállyal. A program alkalmas óra eleji gyors ismétlésre, témazáró dolgozat előtti játékos gyakorlásra, de akár új ismeretek elsajátítására is.

A szleng témakörében is számos funkciója lehet. Szolgálhat a szleng szókincs bővítésére. Használható a stílusérzék fejlesztésére is: bizonyos szituációkban használnák-e a megadott kifejezést a diákok? Olyan, a szleng elméleti háttérinformációhoz kapcsolódó feladatokat is lehet adni például, hogy használnának-e a diákok egy ma már elavult szlengnek tűnő kifejezést, ezzel rámutatva a szleng kifejezések rövid élettartamára (Péter 1999). Az alább bemutatott gyakorlat példajellegű csupán, a használt példakvíz mindenki által könnyen módosítható, átalakítható.

Megvalósítás:

A tanár megosztja az osztállyal az előre elkészített Kahoot! kvízt. Érdekes a kérdéseket kivetíteni projektorral vagy interaktív táblán, hiszen a kérdések között van lehetőség arra, hogy az osztály megvitassa a helyes válaszokat, a diákok megoszthassák a véleményüket, gondolataikat. A tanulók játszhatnak egyénileg, párosan vagy csoportosan is, attól függően, hogy milyen eszközpark áll rendelkezésre, illetve hogyan szeretnek játszani. A program a válaszok után mindig mutatja a versenyzők adott sorrendjét, így az, hogy ki vezet, minden esetben egyértelmű az egész osztály számára. A verseny lejátszása után érdemes valamiféle jutalmat adni, a pozitív megerősítés kifejezetten motiváló ilyen helyzetben.

Az alábbi saját Kahoot! kvíz segítségével lehet olyan pedagógusoknak, akik még nem próbálták ki ezt a programot (2).

6. kép
Részlet a szlenges Kahoot! kvízből

V. Költők a Messengeren

Idő: 20 perc

Munkaforma: csoportmunka

Eszközök: számítógépek/okostelefonok internet-hozzáféréssel

Cél: a kódváltás készségének a fejlesztése, a kreativitás fejlesztése, az internetes nyelv jellemzőinek a felismerése, a kritikai gondolkodás fejlesztése

Megvalósítás:

A tanár csoportokra bontja az osztályt. Minden csoport kap 1-1 levelet Petőfi Sándor és Arany János levelezéséből (fontos, hogy páros számú csoportot alkossunk, két csoportonként olyan levelet adjunk, amelyek válaszolnak egymásra). A csoportok első feladata, hogy az adott levelet megkeressék az interneten (3). Ezután létre kell hozniuk a Messengeren egy alternatív profilt az általuk kapott levél szerzőjének. A feladat az, hogy a levelezést átültessék 21. századi formába és nyelvre. Messenger-üzenetben kell átírniuk mai, az általuk használt Messenger-nyelvre a híres

irodalmi levelezést. Az átírás során a levelek tartalma nem változhat, csak és kizárólag a nyelvezet lehet különböző.

A levelek átírása, felolvasása/kivetítése után könnyen megállapítható az internetes nyelv, a digilektus (Veszelszki 2012) jellemzőinek a mibenléte. Amellett, hogy a szleng várhatóan hangsúlyosan meg fog jelenni az üzenetekben, minden bizonnyal számos rövidítés, emoji, idegen nyelvű kifejezés is található lesz bennük, amelyek a netnyelv sajátjai (Crystal 2001). Arany és Petőfi levelei éles kontrasztban állnak a ma Messengeren használt levelezési formával mind szerkezetileg, mind stílárisan. E különbségek a feladat során szembeűnővé válhatnak a diákok számára, ezáltal tudatosítva saját mindennapi internetes kommunikációjuknak a jellemzőit.

7. kép
Radnóti a Messengeren

VI. Mémelés

Idő: 15 perc

Munkaforma: páros munka / csoportmunka

Eszköz: számítógépek/okostelefonok internet-hozzáféréssel, memgyártó weboldal, projektor/nyomtató

Cél: a diákok szleng szókincsének a fejlesztése, kreativitás, ismétlés, gyakorlás

A mém internetes térhódítása

Korunkban az interneten az egyik leggyorsabban és legszélesebb körben terjedő jelenség az internetes mémek megjelenése. Ezek a többnyire képes-szöveges-hangos tartalmak, amelyek folklórszerűen terjednek, témájuk lehet bármilyen aktualitás, amelyre a mém minden esetben valamiféle reakciót ad. Tartalma leggyakrabban vicc, pletyka, hivatkozás, hír vagy éppen álhír (Mitev–Horváth 2016). A mémek igen népszerűek a diákok körében is, így a tanulási-tanítási folyamatba is könnyen integrálhatók. Sűrített, több érzékszervet megmozgató tartalmuk (Mitev–Horváth 2016) alkalmassá teszi őket információk könnyebb megjegyzésére, megértésére. Tematikai sokszínűségük lehetővé teszi, hogy lényegében bármilyen irodalmi, anyanyelvi témakörhöz alkalmazhatók legyenek. Humoros jellegük minden esetben élményszerűbbé, közelebbé hozhatja az éppen taglalt tananyagot a diákok számára. Oktatóként további előny, hogy mára már egy gyors internetes kereséssel több tucat könnyen kezelhető, ingyenesen hozzáférhető memkészítő oldalt találunk, amelyek bármikor használhatók a tanórán is. E felületeken gyakran megtalálhatók az épp legnépszerűbb, legaktuálisabb mémalapok, arra is van azonban lehetőség, hogy a diákok teljesen egyedi, még nem létező mémeket hozzanak létre.

Megvalósítás:

A tanár párokra/csoportokra bontja az osztályt. Fontos, hogy minden párnak/csoportnak legyen olyan eszköze (számítógép/okostelefon), amely internet-hozzáféréssel rendelkezik. A tanár minden pár/csoport számára kijelöl egy olyan irodalmi szerzőt, akinek életével, munkásságával irodalomórán már foglalkoztak korábban, vagy éppen most foglalkoznak vele. A párok/csoportok feladata, hogy mémet készítsenek a kapott szerzőről, szleng kifejezéseket használva. A memkészítésre a következő, könnyen kezelhető, internetes memkészítő oldal áll a diákok rendelkezésére (4). A diákok választhatnak, hogy már létező, most divatos mémalapra írják a szöveget, vagy dönthetnek úgy is, hogy teljesen egyedi mémet készítenek. A mémek elkészítése után ezeket a tanár kivetítheti és elküldheti a diákoknak, vagy ki is nyomtathatók, kiragaszthatók az osztályban.

8–9. kép

Ady, a mémkirály

VII. Szlengszótárkészítő

Idő: nincs meghatározott időkeret (projekt)

Munkaforma: csoportmunka/osztálymunka

Eszközök: számítógépek internet-hozzáféréssel, szótárkészítő alkalmazások, weboldalkészítő alkalmazások

Cél: a diákok szleng szóhasználatának a fejlesztése, a szótárkészítés alapjainak az elsajátítása, a szótárkészítés használatának a tudatosítása

Szótárkészítés és oktatás

Manapság az embert körülvevő, egyre növekvő információhalmaz feldolgozása, megértése, megtanulása fokozódó kihívást jelent. Ez az iskolában is érzékelhető: a tanórákon feldolgozandó nagy

mennyiségű tananyag rendszerezése, megtanulása embert próbáló feladat a diákok számára (Fóris 2002). A szótárkészítés és a szótárhasználat mint tanulási módszer sok szempontból segítséget nyújthat a diákoknak: a ma már interneten is elérhető szótárak sosem látott sebességgel teszik elérhetővé minden tanulónak az általa éppen keresett információt (Fóris 2002). Természetesen nem csak előre elkészített szótárakból tanulhatnak a diákok: egy-egy adott témakörhöz maguk is elkészíthetik a saját szótárukat, lexikonjukat, amelyek később könnyen elérhető tudásbázisként szolgálhatnak a számonkérésre való felkészülés során.

A következőkben felvázolt gyakorlat egy nagyobb projekt része is lehet. A nyelv és a társadalom témaköre kiterjedt témakör, amely könnyedén összeköthető a nyelvjárások tanításával is. Ha a diákok képesek egy folyamatosan bővülő adatbázist létrehozni maguknak, úgy nagymértékben megkönnyíthetik saját tanulási folyamatukat.

Megvalósítás:

A tanár tetszés szerint csoportokra bontja az osztályt, de a projekt osztályszinten is megvalósítható. A csoportokon vagy az osztályon belül az alábbi szerepeket kell kiosztani: adatgyűjtő, adatszolgáltató, író, szerkesztő, lektor. Egy-egy szerepkörbe több diák is sorolható, viszont egy diák sem maradhat szerepkör nélkül.

A diákoknak a kiosztott szerepeknek megfelelően kell ellátniuk a feladatukat, a cél a szleng témaköréhez tartozó szótár, adatbázis, tudástár létrehozása. Ennek a tudástárnak részét képezi az osztály szlengszótára (milyen szleng kifejezéseket használnak az osztály tagjai, ezek mit jelentenek), illetve a szleng elméleti háttérinformációihoz köthető lexikon létrehozása. Ezeket az információkat a diákok számos formában összegyűjthetik, a lényeg, hogy az osztály minden tagja számára elérhető legyen az online adatbázis. Alkalmas lehet egy Google Drive-ra feltöltött, közösen szerkeszthető dokumentum, egy szótárkészítő alkalmazással készített dokumentum vagy akár egy saját, a témakörhöz kapcsolódó honlap is.

Összegzés

A cikk az IKT-eszközök tanórai bevonásának lehetséges pozitívumait, a szleng iskolai tanításának a fontosságát mutatta be. A gyakorlatok a 21. századi modern pedagógia szellemiségében készültek, miszerint az IKT-eszközök az anyanyelvi órákba tartalmasan, célszerűen integrálhatók. A gyakorlatok az IKT-eszközök bevonásával biztonságos, ismerős tanulási környezetet biztosítanak a diákok számára, motiválják őket az önálló tanulásra. A gyakorlatok különböző célok elérésére alkalmasak: elméleti ismeretek elsajátítása, gyakorlás, ismétlés, a kreativitás és a kritikai gondolkodás fejlesztése. A munkaforma szempontjából a feladatok változatosak, ezáltal is fejlesztve a diákok kooperációs és kommunikációs, problémamegoldó képességeit. Segítségükkel a diákok szlenghasználatára tudatosabbá válhat, gyakorolhatják a nyelvi kódváltás képességét, amely később számos kommunikációs helyzetben támogathatja őket.

A melléklet [itt](#) tölthető le.

Irodalom

- Antalné Szabó Ágnes 2013. A tanulásalapú anyanyelvi nevelés. *Anyanyelv-pedagógia* 4. <http://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=481> (2021. február 2.)
- Ayto, John – Simpson, John (eds.) 2010. *Oxford Dictionary of Modern Slang*. Oxford University Press. Oxford.
- Buda András 2017. *IKT és oktatás. Együtt vagy egymás mellett?* Belvedere Meridionale Kiadó. Szeged.
- Burleson, Brant Raney 2007. Constructivism: A General Theory of Communication Skill. In: Whaley, B. B. – Samter, W. (eds.) *Explaining communication: Contemporary theories and exemplars*. Lawrence Erlbaum Associates Publishers. Mahwah – New Jersey – London. 105–128.
- Chapman, Robert L. 1999. Mi a szleng? In: Fenyvesi Anna – Kis Tamás – Várnai Judit Szilvia (szerk.) *Mi a szleng? (Tanulmányok a szleng fogalmáról)*. Kossuth Egyetemi Kiadó. Debrecen. 273–279.
- Crystal, David 2001. *Language and the Internet*. Cambridge University Press. Cambridge.
- Drake, Glendon Frank 2002. A szleng társas szerepe. In: Kis Tamás – Várnai Judit Szilvia (szerk.) *A szlengkutatás 111 éve*. Kossuth Egyetemi Kiadó. Debrecen. 293–302.
- Fóris Ágota 2002. Szótár és oktatás. *Iskolakultúra* 14. Molnár Nyomda és Kiadó Kft. Pécs.
- Fülöp Márta 2001. A versengés szerepe. *Új Pedagógiai Szemle* 11: 3–17.
- Gonda Zsuzsa 2008. Az interaktív tábla alkalmazása az anyanyelvi órán. *Anyanyelv-pedagógia* 2. <http://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=46> (2021. február 2.)
- Kövecses Zoltán 1997. Az amerikai szleng. In: Kis Tamás (szerk.) *A szlengkutatás útjai és lehetőségei*. Debreceni Egyetemi Kiadó. Debrecen. 7–38.
- Mitev Ariel – Horváth Dóra 2016. Internetes mémek a fogyasztók képtárában: egy kiállítás mémei. *Kommunikáció, Közlemény, Média* 2: 21–35. https://communicatio.hu/jelkep/2016/2/JelKep_2016_2_Mitev_Ariel_Horvath_Dora.pdf (2021. február 8.)
- Moore, Robert 2012. On swearwords and slang. *American Speech* 87 (2): 170–189.
- Nemzeti alaptanterv 2020. <https://magyarkozlony.hu/dokumentumok/3288b6548a740b9c8daf918a399a0bed1985db0f/megtekintes> (2020. november 15.)
- Parapatits Andrea 2014. A szleng hagyományos funkcióiról a fiatalok szemével. *Iskolakultúra* 4: 63–77.
- Péter Mihály 1999. „Húsz év múlva” (Régebbi és újabb gondolatok a szlengről). In: Fenyvesi Anna – Kis Tamás – Várnai Judit Szilvia (szerk.) *Mi a szleng? (Tanulmányok a szleng fogalmáról)*. Kossuth Egyetemi Kiadó. Debrecen. 13–22.
- Roberts, Paul 2002. A szleng és rokonai. In: Kis Tamás – Várnai Judit Szilvia (szerk.) *A szlengkutatás 111 éve*. Kossuth Egyetemi Kiadó. Debrecen. 131–140.

Tóth-Mózer Szilvia 2013. A gyermekkép az információs társadalom hajnalán. In: *Oktatásinformatikai módszerek. Tanítás és tanulás az információs társadalomban*. ELTE Eötvös Kiadó. Budapest. 31–56.

Tóth-Mózer Szilvia – Mísey Helga 2019. *Digitális eszközök integrálása az oktatásba*. Eötvös Loránd Tudományegyetem. Budapest.

Vallent Brigitta 2008. Beszélt nyelvi hatások a középiskolások fogalmazásaiban. *Magyar Nyelvőr* 189–205.

Veszelszki Ágnes 2012. A digilektus beszélt nyelvi jellemzői. In: Bárdosi Vilmos (szerk.) *Tanulmányok. Nyelvtudományi Doktori Iskola. Asteriskos 1. Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar doktori iskolák tanulmányai*. ELTE BTK. Budapest. 399–417.

- (1) Csordás Dániel: Arany János: A walesi bárdok. Képregény. <http://eletbenmaradnanak.hu/comics/arany-janos-a-walesi-bardok/> (2020. december 8.)
- (2) Szleng bevezető Kahoot! kvíz. <https://create.kahoot.it/details/szleng-bevezeto/4b37ae2d-c09a-4c8b-ac34-b7cc372cfb77> (2020. december 8.)
- (3) Alföldy Jenő (összeáll.) 2001. *Olvastam költőtárs... Arany és Petőfi levelezése prózában, versben*. Magyar Elektronikus Könyvtár. <https://mek.oszk.hu/06100/06126/html/index.htm> (2020. december 8.)
- (4) Mémgenerátor. <https://imgflip.com/memegenerator> (2020. december 8.)

Hollóy, Zsolt

Teaching slang as a language version with digital tools

The topic of language and society is an essential part of today's high school's first language lessons. An important aim of the National Curriculum is to ensure that the students' communication skills develop appropriately during their secondary studies, and sociolinguistics also plays an important role in this. The examination of social language versions, especially the knowledge of the more and more widely spread slang, might contribute greatly to the students' adequate utterances in every communicative situation. The study examines how the use of digital tools might be effectively integrated into teaching the topic of slang. In addition to a short theoretical introduction to teaching slang and the use of ICT-tools in lessons, it also provides several tasks. The tasks all reflect a 21st century pedagogical approach, and they might be applied to the transfer of new theoretical knowledge, repetition and practice. The ICT tools used for the tasks encourage students for individual learning and activity, and this way they can acquire the topic of slang in a familiar environment.

Kulcsszók: szlengtanítás, IKT-eszközök, feladatok, szleng, anyanyelv-pedagógia

Keywords: teaching of slang, ICT tools, tasks, slang, first language teaching

---

Az írás szerzője

Hollóy Zsolt

magyartanár

Budapest VI. Kerületi Szinyei Merse Pál Gimnázium

doktori hallgató

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

Nyelvtudományi Doktori Iskola, Budapest

zsoltholloy[kukac]gmail.com